

Global övervakning för miljö och säkerhet (GMES)

Näringsdepartementet

2008-12-19

Dokumentbeteckning

KOM (2008) 748

Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén - Global övervakning för miljö och säkerhet (GMES) - för en säkrare planet

Sammanfattning

Meddelandet behandlar den fortsatta utvecklingen av det globala övervakningssystemet för miljö och säkerhet (GMES). Meddelandet syftar till att åstadkomma politisk konsensus kring genomförandet av ett program för GMES och lägga grunden för fungerande former för ledning och styrning.

I meddelandet anger kommissionen att den under 2009 kommer att lägga fram ett förslag om ett EU-program för jordobservation (GMES). I detta förslag kommer kommissionen, med hänsyn tagen till de begränsningar som nuvarande EU-budget innebär, att undersöka finansieringsbehovet för programmets drift 2011-2013. Beslut om finansiering och organisatoriska frågor efter 2013 måste hanteras som en del av EU:s nästa fleråriga finansiella ramverk.

Det sammanlagda finansieringsbehovet blir, utifrån fastställda principer för kostnadsfördelning, föremål för framtida analyser under ledning av EU. Kommissionen får ett huvudansvar för ledning av GMES och stöds under genomförandet av en programkommitté, en partnerskapsstyrelse, en säkerhetsstyrelse, samt ett användarforum.

Kommissionen avser att föreslå en öppen data- och informationspolicy.

EU:s verktyg för konkurrenskraft och innovation ska utnyttjas för tillväxt av informationsförädlingsindustrin inom GMES.

Regeringen välkomnar att meddelandet ger en tydlig tidtabell för genomförandet av GMES. Det är angeläget att det ges goda förutsättningar för ett uthålligt genomförande av GMES.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Meddelandet har sin utgångspunkt i bl.a. resolutionen om en europeisk rymdpolitik som antogs av rådet den 21-22 maj 2007. I resolutionen betonas behovet av att kommissionen föreslår en ordning för finansiering, en operationell infrastruktur och en effektiv styrning av GMES. I resolutionen ”Att gå vidare med den europeiska rymdpolitiken ” som antogs av rådet den 25-26 september 2008 bekräftar rådet den fortsatta prioriteringen att skyndsamt genomföra GMES och behovet av att utarbeta en handlingsplan som leder till upprättande av ett EU-program för GMES.

1.2 Förslagets innehåll

Meddelandet markerar vikten av att jordobservation, genom rymdbaserad och markbaserad infrastruktur, kan övervaka hot mot jordens miljö och säkerhet och bidra med ändamålsenlig och pålitlig information. Det är mot den bakgrunden som Europa har beslutat att genom GMES utveckla en egen oberoende operationell kapacitet för informationsförsörjning.

Meddelandet syftar till att åstadkomma politisk konsensus kring genomförandet av ett program för GMES och lägga grunden för fungerande former för ledning och styrning.

GMES är uppbyggt kring tre delar:

Den första delen omfattar satellitdata och handlar om observationer från den rymdbaserade infrastrukturen. Denna infrastruktur utgörs i allt väsentligt av nuvarande och planerade fjärranalysatelliter.

Den andra delen omfattar In-situ¹ som kommer att vara beroende av kapaciteter och tjänster både inom och utanför EU. Denna infrastruktur bidrar med data om bl.a. hav och atmosfären.

Den tredje delen avser tjänster. Ett första tjänsteområde avser den marina miljön och atmosfären. Dessa tjänster bidrar med information för att övervaka och förstå klimatförändringarna, samt bidra till förbättringar inom transportsektorn och bidra med kunskap till genomförandet av EU:s Integrerade Maritima Policy. Ett annat tjänsteområde omfattar land, krisberedskap och säkerhet. Denna grupp innehåller geo-information för övervakning av land, krisberedskap och säkerhetstillämpningar. Kommissionen anser att hittills har hög prioritet givits till tjänster inom miljö och krisberedskap. Kommissionen ser ett behov av att öka takten i utvecklingen av tjänster inom säkerhetsområdet.

Kommissionen bedömer att GMES i första hand kommer att vara ett program som styrs av det allmännas intressen. För att uppnå detta ska tjänsterna, med förbehåll för vissa begränsningar som säkerhetsintressen i EU och medlemsstaterna kan utgöra, vara öppna och tillgängliga för att främja användning och tillgång till data och information från jordobservation.

Kommissionen föreslår en internationell samarbetsstrategi för GMES. Det internationella samarbetet ska bygga på befintliga samarbetsprogram. Kommissionens uppfattning är att internationellt samarbete inom jordobservation är nödvändigt för att tillfredsställa Europas behov av information på global nivå och för att utveckla kostnadseffektiva system.

GMES avses samfinansieras på europeisk, mellanstatlig och nationell nivå. Principer för kostnadsfördelning behöver utvecklas tillsammans med en bedömning av kostnaderna baserad på omfattningen av tjänsterna.

Kommissionen kommer att bedöma kostnaderna för rymddelen på basis av satellitprogrammet GMES Space Component långsiktiga plan som koordineras av det europeiska rymdorganet ESA. In situ-delen utvecklas och

¹ avser data som samlas in av i) alla nät av sensorer som installerats på land, i hav och vatten, och i atmosfären med syfte att mäta och ge en fullständig beskrivning av jordens olika system, t.ex. klimatet, ii) alla observationer som syftar till att samla in socioekonomiska data, data om marktäcke och markanvändning, geologi, markförhållanden, information om biologisk mångfald och andra geografiska data (till exempel höjdskillnader, administrativa gränser, transportnät och nät för allmännyttiga tjänster etc.).

upprätthålls som i dag av medlemsstaterna. Där så är lämpligt ska emellertid EU-programmet bidra till utveckling av in-situ infrastrukturen, främst genom att stimulera insamling och utbyte av data på paneuropeisk och global nivå. Det förutses att medfinansiering av GMES-tjänsterna tillförsäkras genom programmet. Kostnaderna för tjänstedelen i GMES kommer att bedömas utifrån omfattningen som identifierats av användarsamfunden, tidigare studier samt på basis av i dag tillgängliga preoperationella tjänsterna.

I meddelandet framhålls betydelsen av partnerskap under ledning av EU för att uppnå ett framgångsrikt genomförande av GMES. Partnerskapen ska garantera integration av såväl nuvarande som nya element, för att tillförsäkra att beslutsfattande grundas på en tydlig fördelning av roller och ansvar, samt ansvar för offentliga utgifter, och fullt ut respektera subsidiaritet och garantera öppenhet.

I partnerskapen ska kommissionen ha den övergripande politiska koordineringen av programmet, vilket innefattar institutionellt, EU budget och programledning samt genomförande, bidrag till marknadsutveckling och internationellt samarbete.

Det tekniska genomförandet ska överlämnas till europeiska organ. ESA ska koordinera genomförandet av rymddelen. ESA ska tillförsäkra uthålligheten av rymddelen i GMES. ESA får också en roll som upphandlande enhet. På kort sikt ska ESA när det gäller de olika grupperna av satelliter som samfinansieras av ESA och EU, också ansvara för driften av den rymdbaserade infrastrukturen för landtjänster och säkerhetstjänster. EUMETSAT får på motsvarande sätt ansvaret för den rymdbaserade infrastrukturen för marina och atmosfär tjänster. Inom in-situ är också fokus på att garantera en uthållig tillgång till data som är nödvändiga för GMES-tjänster. Den Europeiska miljöbyrån (EEA) bedöms få en viktig roll.

I meddelandet redovisas betydelsen av att GMES knyts till användarna via strukturer som är nära användarsamfundet för att GMES ska vara användardrivet. Flera EU-organ är inte bara framtida användare, utan kan också bidra till utbudet av tjänster. Kommissionen nämner bl.a. Europeiska miljöbyrån, Europeiska byrån för sjösäkerhet, Europeiska unionens satellitcentrum och Europeiska försvarsbyrån.

Kommissionen får ett huvudansvar för ledningen av GMES och stöds under genomförandet av en programkommitté, en partnerskapsstyrelse, en säkerhetsstyrelse, samt ett användarforum. I Partnerskapsstyrelsen kommer att ingå representanter för de medlemsstater som bidrar med infrastruktur till

GMES. Kommissionen kommer att leda genomförandet med stöd av en programkommitté. Hantering av datasäkerhet inom GMES måste ta hänsyn till medlemsstaternas säkerhetskrav. Frågor inom detta område ska hanteras av en säkerhetsstyrelse. Ett användarforum ska garantera att GMES är inriktat på användarnas behov. Sammansättning i detta forum kommer att variera beroende på vilka tjänster det rör sig om.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelandet innehåller inte förslag med direkta effekter på svenska regler.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Förslaget får budgetära konsekvenser som inte går att kvantifiera innan kommissionen presenterat sitt förslag.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar meddelandet. Jordens miljöproblem och klimatutmaningar har alltmer övergått till att vara gränsöverskridande och storskaliga. Det här ökar behovet av mångfasetterade analysverktyg. GMES är därför ett viktigt inslag på området för att stödja Europas miljöarbete och bidra till det globala samarbetet.

Regeringen ser ett värde i att meddelandet ger en tydlig tidtabell för genomförandet av GMES. Det är angeläget att det ges goda förutsättningar för ett uthålligt genomförande av GMES. I det sammanhanget är ambitionen i meddelandet att säkra kontinuitet av data och tjänster betydelsefull.

Regeringen anser att det är bra att kommissionen framhåller betydelsen av att GMES ska vara användardrivet. Ett starkt fokus på användarna är en nyckel till framgång för GMES. Ett användarvänligt GMES är således en viktig utgångspunkt för det fortsatta arbetet.

Regeringen är positiv till principerna om en öppen datapolicy och tillgänglighet till information. I det fortsatta arbetet bör dessa kriterier värnas.

Regeringens utgångspunkten är att tillhandahållandet av de satellitdata och tjänster som GMES genererar ska integreras i den infrastruktur som nu byggs upp på europainivå och nationellt till följd av direktivet Inspire.

Regeringens ståndpunkt är att genomförandet av ambitionerna i meddelandet ska respektera nuvarande budgetram och inte föregripa nästa fleråriga budgetram.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Meddelandet har diskuterats den 2 december 2008 i rådet. Det finns sedan tidigare en relativt bred enighet kring betydelsen av GMES. Detta har manifesterats inom ramen för de resolutioner om den europeiska rymdpolitiken som antagits av rådet.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

-

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Meddelandet har inte remitterats.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

I den resolution om en europeisk rymdpolitik som antogs av rådet i maj 2007 betonas behovet av att kommissionen föreslår en ordning för finansiering, en operationell infrastruktur och en effektiv styrning av GMES.

I resolutionen ”Att gå vidare med den europeiska rymdpolitiken”, som antogs av rådet den 24 september 2008, bekräftar rådet den fortsatta prioriteringen att snabbt genomföra GMES och fastställer behovet av att utarbeta en handlingsplan som leder till upprättande av ett EU-program för GMES. Handlingsplanen ska bl.a. omfatta den övergripande ledningen och en hållbar finansiering av GMES.

Betydelsen av att respektera subsidiaritet betonas av kommissionen i anslutning till styrningen av GMES. Det framhålls i samband med partnerskapen att dessa ska tillförsäkra att beslutsfattande grundat på en tydlig fördelning av roller och ansvar och fullt ut respektera subsidiaritet.

Kommissionens förslag till EU-program, inklusive organisation för beslutsfattande, m.m. presenteras under nästa år. Det blir då möjligt att bättre ta ställning till förslaget i dessa delar.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Ordförandeskapet har presenterat ett förslag till rådsslutsatser avseende meddelandet. Rådsslutsatserna antogs av rådet den 2 december 2008.

I rådsslutsatserna uppmanas kommissionen att under första kvartalet 2009 lämna förslag på en interimistisk ledning och styrning, särskilt inkluderande en styrgrupp, av GMES.

I rådsslutsatserna uppmanas kommissionen vidare att vid halvårsskiftet 2009 ha utvecklat en handlingsplan för det fortsatta genomförandet av GMES, och i det sammanhanget, inom ramen för nuvarande budgetramar, ange EU:s finansiering till 2013.

Kommissionen ombeds att under första halvåret 2009 rapportera om fortskridandet av förberedelsearbete med ett lagförslag om ett GMES-program.

4.2 Fackuttryck/termer

Direktiv 2007/2/EG om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska gemenskapen (Inspire) trädde i kraft den 15 maj 2007. Bakgrunden till direktivet är behovet av bättre tillgång till sådan rumslig information (geografisk) som kan ha betydelse för människors hälsa och miljön, för att utforma EU:s miljöpolitik. Direktivet innebär bland annat att medlemsstaterna ska skapa och driva egna sammanhängande elektroniska system (infrastrukturer) av enkelt användbara elektroniska tjänster (informationshanteringstjänster) som gör den rumsliga informationen tillgänglig via Internet för såväl allmänheten inom EU som för myndigheter,

kommuner och enskilda organ som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter inom EU i deras arbete som rör miljön. 2008/09:FPM48